

nej spoločnosti. Čitateľa tvoria mentálne operácie, ktoré táto spoločnosť má. Lenže aj autor je čitateľ, aj on je „zmanipulovaný“ stratégiami, ktoré mu predchádzajú a do ktorých sietí musel chtiac-nechtiac vstúpiť. Keďže je text aktivitou Erosa, aktivitou „zvádzania“, či sa mu čitateľ môže vyhýbať? Tvorbu textu sprevádza túžba po zmysle, ale tento zmysel je vždy programovaný. Medzi záujmami a túžbou čitateľa existuje vždy hranica. Aj keď túžby sú podobné, to ešte neznamená, že túžba môže byť slobodná a splnená.

Ak telo aj text sľubujú pôžitok, tento pôžitok je rozličný. Telo patrí súčasnosť a trochu budúcnosť. Textu minulosť, súčasnosť a budúcnosť.

Literatúra

- AČIN, J. Poetika rastrojstva. Novi Sad, Bratstvo Jedinstvo 1987. s. 272.
BARTHES, R. S/Z. Paris, Seuil 1970.
BARTHES, R. Uvod u štrukturalnu analizu pripovjednog teksta. Zagreb, Republika 1983, s. 102–130.
CULLER, J. O dekostrukciji. Zagreb, Globus 1991. s. 62.
DUDAŠ, N. Škarupina. Novi Sad, R. slovo, 1991.
EAGLETON, T. Književna teorija. Zagreb, SNL 1987. 267 s.
POPOVIĆ—PERIŠIĆ, N. Literatura kao zavodjenje. Beograd, Prosveta 1988. s. 187.
TODOROV, C. Poetika. Beograd, Filip Višnjić 1986.

O kamuflovaní v textových a netextových prejavoch

Juraj Briškár — Juraj Rusnák

Filozofická fakulta UPJŠ, Prešov

Médium písma, schopnosť reprodukovať, šíriť sa a trvať, možnosť textu nepochybne ovplyvňuje celú škálu jazykových prejavov. Ich neodmysliteľnou súčasťou sa stalo, domnievame sa, kamuflovanie. Máme tu na mysli súhrn všetkých postupov a rekvizít, ktoré majú zabrániť odhaleniu autorovej neúčasti, nezainteresovanosti na predmete výpovede, rezignácie na jej zmysel, na platnosť vlastných slov. Všetko to, čo je subjekt takéhoto prejavu ochotný podstúpiť v úsilí vyhnúť sa stanovisku, uniknúť pred sebou. Všetko, čo robí, aby unikol odhaleniu, t. j. všetko to, čím sa zároveň odhaľuje.

Únik pred stanoviskom, pred nevyhnutnosťou ručiť za vlastné slová tak dominuje kamuflovej výpovedi, ktorá neprítomnosť garancií, inflačnosť textu maskuje akcentovaním limitov možnej výpovede poukazovaním na absolútne kritériá, voči ktorým nemožno obstáť, na „nedostatok času“, „obšírnosť problematiky“, „množstvo faktov“, „rôznosť pohľadov“ a pod.

Hypertrofia dramaticky zafarbenej lexiky vyvoláva dojem súboja s časom a materiálom. Neochota zastaviť sa, neprítomnosť myšlienky sa ospravedlňuje „krátkostou času“. Rovnakú funkciu však spĺňajú aj rozsiahle exkurzy, demonštrácie a opisy, podobne ako enumerácia redundantných, periférnych informácií, cieľom ktorých je prejav ozvláštniť. Úsilie zvýšiť atraktivitu a sebaistotu výrazu, zdanie, vedie k tomu, že sa v kamuflovej výpovedi uplatňujú aj expresívne, napríklad archaické lexikálne a štylistické prostriedky, rovnako však aj neologizmy, neobvyklé konštrukcie. Vo výsledku tak nájde svoje miesto všetko, prostredníctvom čoho možno manifestovať istotu, zakryť úbytok identity. Všetko, čo výpoveď ozvlášťuje a súčasne zataľuje, znepríehľadňuje, čo odvádza pozornosť. Kompozícia takéhoto prejavu, zameraná na vytváranie dojmu, je preto nevyhnutne heterogénna, nevyrovnaná a jej počiatočná monumentálnosť, sebavedomie sa veľmi rýchlo vytrácajú. Význam slov sa v kamuflovej výpovedi veľmi rýchlo vyprázdňuje, znaky strácajú svoju označujúcu silu, svoje opodstatnenie a nadobúdajú ráz účelového inventára. V rámci toho istého prejavu tu spolupôsobia protikladné jazykové prostriedky, degradačné štylistické prvky, nadužívanie kontaktných prostriedkov sa spája s nepreniknuteľným, priam nedešifrovateľným odborným aparátom. Nevkus s ortodoxiou špecialistu. Kamuflovaniu tak nie je cudzie nič, čo umožňuje vyhnúť sa sémantike, skutočne zmysluplnému dorozumeniu.

Netolerantnosť, zneužívanie svojho postavenia v rámci komunikácie, skutočnosť, že kamuflovaniu nie sú cudzie ani mocenské prejavy, že takáto výpoveď vlastne s pozorným príjemcom neráta, sa v kamufláži spája s heteronómiou prejavujúcou sa okázalým rešpektom voči autoritám, voči všetkému faktickému. Nedostatok autonómie sa takáto výpoveď usiluje riešiť príklonom k istote, k extenzite hmatateľného, zrejmeho, a tým zaručiť svoju platnosť. Predstavuje viac ochoty objekt svojho záujmu zbožňovať, než ho „čítať“. Je jej cudzie hľadanie podstatných stránok skutočnosti, jej intenzity a uprednostňuje jej sprostredkovanie, reprodukovanie, skutočnosť samu. To, čo aj bez individuálnej nezastupiteľnej zainteresovanosti v probléme umožňuje dosiahnuť žiadaný efekt — nepochybnosť viditeľného, merateľného faktu, dokumentu.

Avšak tým, že sa kamufláž vyhýba bolestnému zainteresovaniu na predmete, uniká jej to, čo je v ňom bytostné, čo zasahuje. Napriek akcentovanej usilovnosti a únave je tak výsledný súbor vždy neúplný a s každým novým faktom sa jeho neúplnosť len zvyšuje. Materiálovosť, hromadenie odpovedí bez otázky, kumulovanie faktického bez jeho interpretácie, nesvedčí ani tak o záujme predmet pochopiť, ako skôr o úsilí neutralizovať ho. Subjekt takejto výpovede nie je schopný naračný priestor reálne naplniť, no napriek tomu sa usiluje ho rozšíriť, okupuje ho, správa sa ako jeho dobyvateľ. A jeho koniec, nech by prišiel akokoľvek neskoro, je preň priskorý.